

Nr. 34
(1248)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. rugsėjo 15 d. *

Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi

Rugsėjo 8–9 dienomis Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga, vykdymada SADM projektą „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“, Šakių rajone organizavo konferenciją „Socialinės vyresnio amžiaus žmonių problemos, jų įtaka senjorų aktyvumui ir mokymuisi“. Joje dalyvavo atstovai iš Klaipėdos, Šilalės, Šiaulių, Jurbarko, Anykščių, Alytaus, Vilniaus, Panevėžio ir Kauno, Šakių filialų. Konferenciją pradėjo ir sveikinamajį žodį tarė LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, konferencijos dalyvius sveikino LR Seimo narė R. Morkūnaitė-Mikulėnienė, Šakių rajono meras Edgaras Pilypaitis, jo patarėja Violeta Simonavičienė, LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė.

Pranešimą „Vyresnis amžius, ori senatvė ir nauda visuomenei – ar tai sunderinama?“ skaitė „Sodros“ valdybos komunikacijos skyriaus patarėjas Donatas Jankauskas. Pranešimą „Vyresniojo amžiaus žmonių teisinė padėtis Lietuvoje“ perskaitė Šakių rajono savivaldybės tarybos narė, advokatė Irena Haase. Taip pat išklausėme Šakių rajono socialinės paramos skyriaus vedėjos Leonoros Pocevičiūtės pranešimą „Socialinių paslaugų teikimas vyresnio amžiaus žmonėms Šakių rajone“, doc. Danguolės Rutkauskienės „Mokyti niekada nevėlu“ ir LR Seimo socialinių reikalų ir darbo komiteto narės Monikos Navickienės „Kartų draugystė: misija (ne)įmanoma“. Pranešėjai beisvečiai buvo apdovanoti padėkos

raštais ir Stanislovo Abromavičiaus knygomis „Tremties vaikai“.

Vėliau vyko ekskursija po Gelgaučiškio dvarą ir jo teritoriją. Apie dvarą pasakojo Gelgaučiškio kultūros centro direktorė Diana Šležienė. Išgirdome ir pamatėme daug įdomaus.

Minėtas dvaras – 19 amžiaus architektūrinis ansamblis. Tai vienas originaliausių dvaro ansamblių Lietuvoje. Šiuo metu dvaras priklauso miesto bendruomenei, todėl čia dažnai vyksta įvairūs renginiai, parodos, koncertai.

Vėliau vykome į Kukarskės senelių globos namus. Jie įsikūrė ant Nemuno kranto, priklauso Kidulių seniūnijai. Yra 46 gyventojai ir 23 medicinos darbuotojos. Sajungos vadovai šių namų gyventojams atvežė dovanų – didžiulių šakotį ir knygų.

Toliau vykome pavaikščioti po Sudargo piliakalnių kompleksą, kurį sudaro penki stačiakampiai piliakalniai. Kiekvienas turi savo pavadinimą: Žydakapių, Balnakalnis, Vorpilis, Burgaičių III bei Pilaitės. Puikiai sutvarkyta komplekso teritorija. Sudargo piliakalnių šlaitai iškilę net 40 metrų. Ant vieno iš piliakalnių, sakoma, stovėjo medinė kunigaikščio pilis, kuri dar 1317 metais buvo sudeginta. Pasigrožėj

nuostabiu gamtovaizdžiu, nakvynės vykome į kaimo turizmo „Suvalkiečio sodybą“. Tai senovinė 19 amžiaus pabagos etnografinė, autentiška sodyba, prižiūrima mokytojos Aurelijos Rutkienės. Vakarienės metu vyko konferencijos aptarimas. Savo nuomonę išsakė LPKTS filialų atstovai.

Kitą dieną išvykome į Zyplių dvarą. Pakely sustojome Lukšiuose, padėjome gėlių prie paminklo Žuvusiems ir negrižusiems tremtiniams, apžiūrėjome „Atminimo“ koplytėlę Lukšių parapijos gyventojų, žuvusių partizaniniame kare ir sovietiniuose lageriuose, mirusiu tremtyje, atminimui. Zyplių dvare vyko LPKTS valdybos posėdis pagal iš anksto numatyta darbotvarkę. Pasibaigus posėdžiu susipažinome su Zyplių dvaru. 1891 metais dvarą nusipirkė grafas Tomas Potockis. 1919-aisiais čia iš Seinų atkelta kunigų seminarija, vėliau atidaryta žemės ūkio mokykla. Karo ir pokario laikotarpiu vei-

kė ligoninė, buvo kolūkio kontora. Nuo 1990 metų Zyplių dvaras atiteko Lukšių seniūnijai. 2012 metais Lukšių seniūno Vido Cikanos iniciatyva bei ES lėšomis baigtis restauruoti Zyplių dvaro centriniai rūmai. Šiuo metu čia eksponuojama daug meno dirbinių: paveikslų, rankdarbių, medžio, akmens skulptūrų. Vyksta koncertai, spektakliai, plenerai, stovyklos.

Visų konferencijos dalyvių vardu nuoširdžiai dėkojame šio renginio organizatoriams: LPKTS Šakių filialo pirmininkui V. Haase ir LPKTS valdybos pirmininkės pavaduotojai Onai Aldonai Tamošaitienei.

Konferencija finansuota iš SADM priemonės „Remti vyresnio amžiaus žmonėms atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų veiklą pagal LPKTS projektą „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ
Eduardo Manovo nuotrauka

„Lietuvos aid“ šimtmečio paminėjimas

Profesorė Ona Voverienė

Rugsėjo 6-ąją iškilmingoje Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovės salėje rudeniui alsuojančią „Lietuvos aid“ gimimo dieną šurmuoliavo šio laikraščio skaitytojai, draugai, žurnalistai. Gėlių puokštės bičiuliai rankose bylojo, kad šventės buvo laukta. Tai prof. Onos Voverienės naujos knygos „Lietuvos aidas“ – tautos mokykla. „Lietuvos aidui“ – 100 metų“ sutiktuvės. No-

(keliamas į 4 psl.)

Kviečiame į žygį „Prisikėlimo apygardos partizanų takais“

Rugsėjo 16 d. (šeštadienį) LPKTS Šiaulių ir Kuršėnų filialai kviečia į žygį „Prisikėlimo apygardos partizanų takais“.

10 val. šv. Mišios Šiaulių Šv. Jurgio bažnyčioje (Dubijos g., Šiaulių centre) dalyje, prie geležinkelio stoties).

11 val. pagerbsime pasipriešinimo sovietų okupacijai aukų atminimą.

11.30 val. aplankysime Ginkūnų kapinių panteoną.

13 val. – partizanų vadavietės bunkerį Gulbino miške.

14.30 val. – paminklą žuvusiems partizanams Mikutaičių kaime.

16 val. žygio aptarimas prie Agailės miško koplyčios.

Maršruto ilgis apie 75 km.
Pasiteirauti tel. 8 682 46651 (Valerija Jokubauskienė).

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mén. – 2,45 Eur.

LPKTS valdybos posėdis

Rugsėjo 9 dieną Zypilių dvare, Šakių rajone, vyko išvažiuojamas LPKTS valdybos posėdis.

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas papasakojo apie susitikimą su Ministru pirmininku Sauliumi Skverneliu. Kalbėta apie paminklo Lukiškių aikštėje statybos reikalus. S. Skvernelis garantavo, kad paminklas Lukiškių aikštėje bus pastatytas 2018 metų lapkričio mėnesį. Susitikimo metu kalbėtasi apie nukentėjusių nuo okupacijų valstybinės pensijas ir jų didinimo galimybes. S. Skvernelis teigė, kad atskirai didinti buvusių tremtinių ir politinių kalinių

pensijų negalima, nes tokiu atveju reikėtų keisti valstybinių pensijų skyrimo įstatymą. LPKTS pirmininkas kreipėsi su prašymu dėl lėšų skyrimo LPKTS vykdomiems istorinės atminties išsaugojimo projektams.

LPKTS valdybos pirmininkė R. Duobaitė-Bumbulienė informavo apie pastato Laisvės al. 39, Kaune, fasado remonto darbų eiga. Parodyta spalva, kuri parinkta pagal atliktus polichromijos tyrimus ir patvirtinta Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos.

Valdybos pirmininkė paminėjo, kad

šiemet gauta lėšų tik iš SADM ir Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondo. Keletą metų gautos paramos iš LR Vyriausybės negauta, tad ir skirti paramą filialams nebus galimybė. Vasaros pabaigoje parašyti keturi projektai JAV „Lietuvių fondui“ knygų „Tremties vaikai. Ketvirtoji knyga“ ir „Tremties vaikai“ anglų kalba, „Vaikystė Sibiro toliuose“ ir savaitraščio „Tremtinys“ leidybai.

Gauti atsakymai į rezoliucijas, priimtas saskrydyje „Su Lietuva širdy“.

Valdybos nariai pasidžiaugė puikiai pavykusiu saskrydžiu, išsakė keletą

pastabų dėl organizacinių dalykų.

Svarstyti apdovanojimai LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“. Nuspresta apdovanoti 2-ojo laipsnio žymeniu Klaipėdos rajono filialo valdybos pirmininką J. Šatkų, 3-ojo – Klaipėdos rajono filialo narę Verutę Nekrevičiūtę ir VĮ Kuršėnų miškų urėdijos Gediničių girininkijos girininką Zigmą Savicką.

Kitas valdybos posėdis numatomas spalio 14 dieną, tą pačią dieną planuojamas ir TS-LKD PTKF valdybos posėdis bei LPKTS tarybos posėdis.

„Tremtinio“ inf.

Pasiklydė tarp dviejų pušų

Šiame esu pateikęs Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijai prašymus pripažinti dvem politiniams kaliniams Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą po jų mirties, bet Lietuvos Aukščiausiasis Teismas jiems neišdavė reabilitacijos pažymėjimų ir dėl to jie minimo statuso negavo. Abu jie buvo žuvusių partizanų, kuriems yra susteiktas Kario savanorio teisinis statusas, broliai ir partizanų rėmėjai, ryšininkai. Generalinė prokuratūra nerado įrodymų apie jų pasipriešinimo veiklą, o KGB archyvuose „surado“ tai, kad jie prisdėjo prie „civilii“ asmenų sušaudymo. Rodos, jau seniai visi žinome, kad tokie „civiliai“ asmenys dažniausia būdavo arba KGB šnipai, arba ginkluoti okupacijos valdžios pareigūnai. Abu jie buvo KGB suimti ir Karinio tribunolo nuteisti, išsiusti į Berlagą Magadano srityje ir ten po dvejų metų kalėjimo mirę. Turbūt jie dirbo aukso kasyklose, kur kasdien grįždamai iš darbo būdavo peršviečiami rentgeno spinduliais. Dėl to mirė susirgę spin-duline liga. Apie tai jau yra pasakojęs ne vienas ten buvęs politinis kalinas ar tremtinys. Kiek man yra žinoma, į Berlagą buvo siunčiami daugelis partizanų, 1941 metų sukilėlių ir tų, kurie prisdėjo likviduojant okupantų šni-

pus. Tai buvo mirties lageriai. Aukščiausiasis Teismas nesutiko jų reabilituoti remdamasis vien KGB archyvų medžiaga, o LGGRTC pateiktų partizanų archyvų dokumentų nelaike patikimais. Ir atsisakė išduoti pilietinių teisių atkūrimo pažymėjimus. Be šių pažymėjimų LGGRTC direktorių negalėjo pripažinti Laisvės kovų dalyvių statusą. (Atseit dėl rezistencinės veiklos įrodymų stokos.) Tai vėlgi nesusipratimas, juk visi partizanų šeimos nariai partizanus rėmė ir jiems padėjo, dėl ko daugelis jų buvo ištremtos į Siberią, kaip „banditų“ šeimos.

LGGRTC teikė Aukščiausiajam Teismui prašymą antrą kartą, pridėjęs rastus partizanų archyvų dokumentus. Juose rašoma, kad per partizanų tardymą sušaudytoji „komunistinė veikėja“ prisipažino išdavusi prieu 12 partizanų ir už tai gavusi 16 tūkstančių rublių, kad partizanai jau du kartus ieškojo jos tėvų namuose. Apie tai paliudijo vienas iš jos namiškių.

Tada Aukščiausiasis Teismas paveidė Generalinei prokuratūrai atlkti šios bylos tyrimą. Tyrimo išvadoje rašoma, kad partizanų sušaudytoji nebuvo komjaunuolė, ir asmenys, priklausiusių okupantų agentų tinklui, saraše jos pavardė nerasta. Ir nerado duomenų

apie partizanų brolių rezistencinę veiklą. To pakako atmeti ir antrą LGGRTC prašymą, motyvuojant tuo, kad esą buvę nedrausmingų partizanų, kurie tardymo protokolus rašė formaliai ir siuntę juos apygardos vadovybei. (Bet kad ši kartą buvo būtent taip, įrodymų taip pat nerasta!)

Abu politiniai kaliniai Karo tribunolo nuteisti 25 metams lagerio ir 5 metams tremties pagal RTFSR BK 17 IR 58-1 straipsnį, pritaikant įsaką dėl mirties bausmės panaikinimo. Vienojo bylos medžiagoje yra teiginys, kad jis ne tik palaikė ryšį su pogrindžio partizanais, bet ir priklausė jų būriui (gal buvo rezervininkas?). Jis prisdėjo prie civilių žmonių sušaudymo. Todėl „nėra pagrindo atkurti jiems pilietines teises ir išduoti pažymėjimą už kalėtą laiką“ (A. T. citata).

Kita vertus, tremtinių atstovai Seime daug kartų yra teikę įstatymo pakeitimų pasiūlymus panaikinti politinius kalinius žeminantį reikalavimą juos reabilituoti, lyg jie būtų nusikaltę Lietuvos Respublikai. Per ankstesnes Seimo kadencijas visi tie pasiūlymai būdavo atmetami. Paprastai reabilitacijos reikalaujama dėl įtarimų dalyvavus žydų holokauste. Tai tik politikų apsidraudimas nuo žydų ekstremistų priekaištų.

Belieka tikėtis, kad ši vis pasikartojanti liūdna istorija, kai Lietuvos Respublikos teisėsauga tiki tik tuo, ką parašė KGB tardytojai, o tai, ką žino Laisvės kovų dalyviai, reikia įrodinėti, turės laimingą pabaigą.

Mirusių politinių kalinių pavadės autorui yra žinomas, bet neskelbiamos, siekiant neskaidinti teisinius statusus turėjusių gauti asmenų artimųjų.

**Dr. Povilas JAKŪČIONIS,
LPKTS Garbės pirmininkas**

Tautos didvyrių atmintis ir „privati valda“

Paauglystėje, vykstant partizaniam karui, mačiau mano tėvų pagalbą partizanams. Tai buvo 1944–1954 metai, man – 8–18 metų. Tėvas klaujydavo užsienio radio stočių pranešimus. Nugirdavau tévo su kaimynais ar atvykusiais ryšininkais politinių įvykių aptarimus. Mokė konspiracijos ir kaip gyventi, jeigu jি kas išduos ir nuteis.

Atmintyje pasiliuko girdėtos kalbos apie partizano Daumanto du dramatiškus žygius į Vakarus ir atgal. 1950 metų žiemą mano tėvą partizanų vadovai apdovanojo 50 dolerių banknotu. Mačiau, kaip tévas rodė mamai ir pasakė, jog partizanai liepė saugoti, kol Lietuva bus laisva, kad tai bus įrodymas, jog dirbo Lietuvos laisvei. Dar paminėjo, kad dolerius iš Vakarų parvezė Daumantas.

Atgimimo metu dalyvavau legendinio partizano Juozo Lukšos-Daumanto paminklo atidengimo iškilmėse Veiveriuose. Šventė buvo įspūdinga.

Skaitydamas knygas apie partizanų veiklą ir kovas ieškau ir randu aprašymą apie Juozo Lukšos-Daumanto žy-

gius, jo tévus Simoną ir Oną Lukšus. Apie Juozo brolius partizanus: Jurgį, Vincą, Stasi, Antaną ir jų likimus. Tragiškas, bet herojiskas Lukšų šeimos likimas manė vėl ir vėl traukia aplankytį jų kampus ir paminklus Veiveriuose. Skausmo kalnelis, kur ilsisi 35 šio krašto perlaidotų partizanų palaikai, kaip šventa vieta atgaivinapatriotinius jausmus. Čia būdamas apmästau Lietuvos laisvės kovotojų, partizanų gyvenimą ir žygius, ju ir jų šeimų kančias. Tokių šeimų Suvalkijos krašte, o ir visoje Lietuvos teritorijoje daugybė. Tokia liūdnina, bet garbinga mūsų tautos istorija.

Gražų rugpjūčio 31-osios vidurdienės dviese, kauniškiai, nuvykome aplankytī ir pagerbtī tuos, kurių gyvenimai susieti su istorine lietuvių tautos lemčių, meile Tėvynės laisvei ir kovai už ją. Šiomet vykau jau antrą kartą.

Pirmiausia nuvykome prie paminklo Juozui Lukšai-Daumantui Veiverių miestelio centre. Tolimesniam paminklui lankymui pasikvetėme Dalytę Raslavicienę, paaukojusių savo gyvenimą krašto partizanų palaikų perlaido-

jimui ir Skausmo kalnelio priežiūrai.

D. Raslavicienė – tremtinė, rezistente, aktyvis, išskirtinė, iki šios vasaros 30 metų dirbo LPKTS Prienų rajono filialo pirmininke. Ji už patriotinę veiklą, visuomeninį darbą yra apdovanota daugiau kaip 50 įvairių įstaigų ir organizacijų. Deja, už 30 metų pirmininkavimą padėkos nesulaukė...

Aplankėme ir Veiverių kapines, kur ilsisi Onos ir Simono Lukšų palaikai.

Pavargę nuo patirtų įspūdžių Veiveriuose, bet dviaskai praturtėj, sutvirtinę patriotinius jausmus, išvykome į Onos ir Simono Lukšų sodybą, pabuvoti, kur augo šios šeimos sūnūs partizanai. Pagal rodyklę nuo vieškelio pasukome į dideliais medžiais apaugusią sodybą. Praėjome pro klėtį, iš kurio bėgantį Jurgį Lukšą-Piršlį pakirto okupantų kulkosvaidžio serija. Stribai sergantį vienmarškinį tévą Simoną ištraukė iš lovos ir atitempė atpažinti, ar tai jo sūnus guli kraujø klane.

Priėjome prie didingo kryžiaus viduryje sodybos. Jį pastatė vienintelis iš pen-

kių brolių partizanų likęs gyvas Antanas Lukša-Arūnas. Aplinką ir gėles prie kryžiaus visą laiką tvarko D. Raslavicienė.

Nulenkėme galvas, pasimeldėme už šios sodybos didvyrišką šeimą. Tuo metu iš gyvenamojo namo atėjo viduramžis garbanotas vyras ir paklausė: „Kas jums leido vaikščioti privačioje valdoje? Ką dar norite čia statyti?..“ Ir nuėjo.

Sustingome, kaip stabo ištiki, pasitraukėme kone atbuli. Išvažiavome. Grįžtant D. Raslavicienę ištiko širdies prieplulis, paraudoveidas, sunkiai kalbėjo. Parvežėme ją namo, išgérė vaisytų ir netrukus atsigavo.

Po nuostabiausiu įspūdžiu, didelis nusivylimas tokiu įžeidimu žmogaus, kuris nesupranta, kokios istorinės reikšmės sodyboje gyvena. Kokia svarbi ši vieta lankytujams. Kai kam „privati valda“ svarbiau už Lietuvos patriotų, žuvusių už laisvę, sodybos atmintį.

Jaunas žmogau, suprask, kad tautos didvyrių atmintis lietuviams yra svari, esanti ir „privačioje valdoje“.

Jonas ARBAČIAUSKAS

Ivykiai, komentarai

Ar Rusija nori karo

„Zapad 2017“ pratybų išvakarėse tarptautinė padėtis ne tokia ir prasta: Rusijai nepavyko padegti pasaulio Sirijoje, Ukrainoje rusų separatistų veiksmai irgi išaldyto konfliktopo būdį (tai, žinoma, Rusiją tenkina), amerikiečiai su savo kontraversišku prezidentu Trumpu kol kas tvardosi ir siekia priremti Šiaurės Korėją taikiomis prie monėmis, na, o mūsų pašonėje ima atsi tokėtiskandinavai, pagaliau supratę, kad rusų povandeninių laivų provokacijos prie jų krantų nėra nepavojingi pokštai.

Neprasta padėtis turi vieną blogą savybę – ji bet kada gali pasikeisti į prastą. Ypač kai tam padeda kokia nors suinteresuota pusė. Deja, bet tokia yra. Gerai pagalvojus, visame pasaulyje tėra viena valstybė, norinti sukelti tarptautinį karinį konfliktą ir tai, be abejo, yra putinistinė Rusija. Pastaruoju metu stebime kaistančią padėti Korėjos pusiasalyje: komunistinės Šiaurės Korėjos lyderis Kim Džongunas, spjovės į bet kokią tarptautinę teisę, tėsia branduolinio ginklo bandymus.

Mokslininkai ir politologai pastebėjo, kad per pastaruosius metus Š. Korėja padarė neįtikėtiną pažangą – tokią, kad kilo įtarimų, jog jai kažkas pade da. Kas? Na, nereikia būti genijumi, kad suprastum prieš gerą mėnesį bespleskusį skandalą dėl ukrainiečių gamybos variklių, skirtų balistinėms ra-

ketoms, pardavimo Šiaurės Korėjai. Atrodė, kad štai kažkokie godūs Ukrainos oligarchai slapta pardavė tuos variklius Šiaurės korėjiečiams (ypač šią versiją platinino Kremliaus propagandiniai ruporai), tačiau ilgainiui įėmė aiškėti esmę keičiančių dalykų – tokius variklius kažkada Ukraina gaminė šaliai, turinčiai raketas, naudojančias šiuos variklius. Žinoma, ta šalis – Rusija. Kai pasigirdo svarstymų, kad Š. Korėja ukrainiečių pagamintus variklius galėjo parduoti Maskva, skandalas kažkaip nuslopo... Užtat Azija vieną rytą prabudo nuo nedidelio žemės dre bėjimo, kurio, kaip teigia seismologai, neturėjo būti (nes nebuvvo visuomet pastebimų išankstinių seisminių pozymiu). Trykštantis dirbtiniu džiaugsmu Š. Korėja pareiškė išbandžiusi vandenilinę bombą, kurios bandymus tarptautinė bendruomenė buvo uždraudusi visiems laikams.

Žinant, kad ši komunistinio režimo šalis gali pasigaminti raketas, kurios pasiekė JAV, privertė prabili apie branduolinį karą – JAV negali leisti, kad banditiškos prigimties režimo lyderis gautų realias galimybes smogti Amerikai. Atrodytų, negi pasaulis negali priversti Š. Korėjos vaduką Kim Džonguną baigti žaisti Žemės likimu? Galėtų galėtų, bet Š. Korėja turi užtarėjų. Tai Kinija ir, be abejo, Rusija. Abi

šios valstybės nepritari JAV siūlymams įvesti super griežtas sankcijas Š. Korėjai, kad ji pagaliau nutrauktų branduolinio ginklo tobulinimą. Kinijos interesas aiškus: ji yra didžiausias Š. Korėjos prekybos partneris, taigi sankcijos paliesi ir ją pačią. Nors Rusijos dalis prekybos srityje su Š. Korėja užima juokingą dalį, visgi ji yra antara po Kinijos. Bet tikrai ne dėl prekybos intereso Rusija gina Kim Džongunu. Putinas yra nesijaučiančių saugais užtarėjas! Tikrai, bet kuris nusikaltėlis nesijaučia ir neturi jaustis saugus, o kaip tik toks yra ir Kim Džongunas, ir Bašaras al Asadas. Ir Putinas – derėtų papildyti sąrašą. Tik, kaip ir dera nusikaltėliams, jie sėbrai tol, kol nesuskerta interesai. Kai tik Š. Korėjos, kaip šalies, keliančios grėsmę Jungtinėms Valstijoms, politika pasikeis, Putinas pamirš užtarėjo vaidmenį. O kol kas jam reikia agresyvios Š. Korėjos, kuri atitraukia JAV dėmesį nuo reikalų Europoje ir Artimuosiuose Rytuose. Kaip žinome iš istorijos, Rusija mėgsta eskaluoti konfliktus vienoje pasaulyje dalyje, kad pasinaudodama atitrauktu tarptautiniu dėmesiu kitoje dalyje galėtų išykdyti savo kėslus (juk taip buvo ir 1991 metų sausį, kai pasinaudodama karu Persijos įlankoje ji bandė užgniauti Neprilausomybę Baltijos šalyse). Stai jums ir atsakymas, ko-

dėl tiek Lenkija, tiek Baltijos šalys kalba apie grėsmę, kurią kelia Rusijos pratybos „Zapad 2017“. Tiesa, Kremliaus propaganda visomis įmanomomis priemonėmis skelbia, kad šios pratybos tėra atsakas į NATO papildomų pajėgų dislokavimą, bet... niekas net nekeitino tų papildomų pajėgų dislokuoti, kol nepaiškėjo agresyvūs Rusijos planai ir Karaliaučiaus (Kalingingrado) sritis beprecedentis militarizavimas. „Nori taikos – ruoškis karui,“ – sakydavo senovės romėnai. Galime tik pasidžiaugti, kad tam esame pasiruoše ne tik mes – NATO, bet ir mūsų kaimynai skandinavai, kurie savaitės pradžioje treniravosi apginti Gotlando salą Baltijos jūroje. Bet kuriuo atveju, Kremliai tenka sunkus galvosūkis – ar verta prasidėti su NATO? Čia jums ne civilius gyventojus Sirijoje bombarduoti. Žinoma, Kremliaus daug pastangų įdėjo, kad pas mus atsirastų tokie komentatoriai, interne te rašantys – „laukiu nesulaukiu, kada ateis rusai ir išvaduos nuo mūsų valdžios“. Yra tokia daina „Ar nori rusai karo?“ Tai štai – galime rekomenduoti Kremliaus šalininkams susirasti tą dainą ir pasiklausyti, nes gali būti, jog ši daina bus vienintelė melodija, kurią po Hagos tribunolo klausysis karo Europoje, Artimuosiuose Rytuose ir Korėjos pusiasalyje kurstytojai.

Gintaras MARKEVIČIUS

Baltijos šalių saugumui – JAV dėmesys

„Zapad 2017“, yra labai svarbus.

Šalies vadovė padėkojo generolui už tvirtą JAV paramą ir asmeninį jo indėlį stiprinant Lietuvos, Latvijos bei Estijos saugumą 2014 metais, kai Rusija pradėjo agresiją prieš Ukrainą ir okupavo Krymą. Generolas Benas Hodgesas taip pat vienas pirmųjų atkreipė dėmesį į „Suvalkų koridoriaus“ problemą ir skiria didelį dėmesį jo gynybos stiprinimui.

Ivertinus dabartinę įtemptą saugumo padėti ir „Zapad 2017“ pratybas, Baltijos oro policijos misija perėmė di-

delę patirtį turinčios JAV karinės oro pajėgos. Lietuvos, Latvijos ir Estijos oro erdvę saugo dvigubai daugiau nei įprasta naikintuvų. I Lietuvą taip pat atvyko rotacinė JAV karių kuopa su karine technika.

Kalbėdama apie tolesnį Baltijos šalių saugumo ir gynybos stiprinimą, Prezidentė pabrėžė, jog JAV lyderystė užtikrinant nuolatinį karių buvimą ir regioninę oro gynybą yra itin svarbi. Šalies vadovės teigimu, didelę patirtį turinčios JAV pajėgos ir moderni ginkluotė regione yra geriausias atgrasymas.

Valstybės vadovė taip pat pabrėžė, jog tolesnis rytinio NATO flango gynybos stiprinimas yra viso Aljanso saugumo klausimas. Todėl būtina parengti nuolatos atnaujinamus gynybos planus su priskirtais pajėgumais, kuriuose taip pat būtų numatytos priemonės užkirsti kelią galimai Baltijos šalių karinei izoliacijai, taip pat greitinti sprendimų priėmimą, daugiau galių perduodant karinei vadovybei. Atsižvelgiant į kylančias grėsmes atitinkamai geografiškai perdislokuoti karines pajėgas.

Prezidentės spaudos tarnyba

Vyko NATO priešakinių pajėgų bataliono karių pratybos

Rugsėjo 8–9 dienomis Lietuvoje dislokuotos NATO Priešakinių pajėgų kovinės grupės kariai Jonavos, Kaišiadorių ir Elektrėnų rajonuose vykdė pratybas. Jų metu kariai atliko pasirengimą mėnesio pabaigoje planuojamoms karienėms pratyboms Gaižiūnų poligone ir apylinkėse. Pratybų metu vyko

karių judėjimas pėsčiomis ir su transporto priemonėmis.

Pratybų metu kariai vertino vietovę, Gaižiūnų poligono apylinkėse, stebėjo į poligoną vedančius kelius minėtuose rajonuose. Planuota naudotigarsinę imitaciją ir pirotechnines priemones.

NATO priešakinių pajėgų batalio-

nokinė grupė Lietuvoje dislokuota nuo šių metų pradžios. Joje šiuo metu per 450 Vokietijos, 100 Belgijos, 20 Liuksemburgo, 250 Nyderlandų ir per 200 Norvegijos karių. Kovinė grupė yra integruota į Lietuvos kariuomenės Mechanizuotąją pėstininkų brigadą „Geležinis Vilkas“ Rukloje. Bataliono ko-

vinei grupėi Lietuvoje vadovauja ir jos pagrindą sudaro Vokietijos kariai.

Reaguodami į pasikeitusią saugumo situaciją NATO šalių vadovai 2016 metais susitikime Varšuvoje priėmė sprendimą sustiprinti NATO buvimą rytinėje Aljanso dalyje.

KAM inf.

Siūlo didinti valstybines pensijas

pensacijų baziniai dydžiai, o valstybinės pensijos liko prieškriziniame lygyje.

„Valstybinių pensijų bazinio dydžio padidinimas užtikrintų didesnes valstybines pensijas asmenims, kurių pensijos buvo sumažintos krizės laikotarpiu ir mažiausiai dešimtmetyje jokiais pavaldais nebuvo indeksuojamos ar didinamos. Tai išties neteisinga šiu žmonių atžvilgiu“, – išiškinusi A.Bilotaitė.

Pagal dabar galiojančią įstatymą pirmojo ir antruojo laipsnių valstybinių

pensijų, nukentėjusių asmenų bei mokslininkų valstybinių pensijų bazinės dydis negali būti mažesnis nei 58 eurai. Įregistruotomis pataisomis siūlo maumatytį 65 eurų ribą.

A.Anušauskas pabrėžė, jog dažnai klaidingai manoma, jog valstybines pensijas gauna vis daugiau žmonių ir tai esanti didelė našta valstybei. Realybė, anot jo, visai kitokia: „Buvusių politinių kalinių ir tremtinėlių skaičius kiekvienais metais sumažėja maždaug tūkstan-

čiu. Sumažėja ir jiems išmokama bendra valstybės parama. Daugiau kaip dešimtmetį nei vienu euru nedidindami jiems mokamas valstybinės pensijos, patys patenkame į parados kelią situaciją – kalbamame apie atminties svarbą, bet pamirštamame pasirūpinti šių žmonių materialiu gyvenimui. Ir svarbiausia – šios valstybines pensijos padidinimas keliais eurais yra labiau simbolinis gestas Lietuvos Respublikos 100-mečio išvakarėse.“

„Tremtinio“ inf.

Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos nariai Arvydas Anušauskas ir Agnė Bilotaitė įregistruavo Valstybinių pensijų įsta tymo pataisas, kuriomis būtų padidintas valstybinių pensijų bazinis dydis. Projekto iniciatorius A.Anušausko teigimu, dabartinis pensijų bazinis dydis nebe atitinka šalies ekonominės padėties.

LR Vyriausybės nutarimais palaips niui buvo didinami senatvės pensijų, kitų rūšių pensijų, taip pat tikslinių kom-

Vytauto Voronecko prisiminimai

Pagerbiant Lietuvos kariuomenės karininko, LLA partizanų Žemaičių legionovado pulkininko Jono Semaškos atminimą, buvo išteigtas jo vardu pavadintas kryžius. Minint Plateliuose jo žūties 70-metį, Jono Semaškos kryžiumi buvo apdovanoti asmenys, tarp jū ir Vytautas VORONECKAS, kuris dalijasi prisiminimais apie susitikimus su legiono vadu 1945 metais.

Pažintis su vadu

1945 metų rugpjūčio mėnesio pradžioje LLA Telšių kuopos vadas Zigmantas Daulenskis - Sidabro Kulka pasakė, kad kitą dieną, atvykus žymiam vadui į pasitarimą, man teks su ginklu būdėti sargyboje prie namo.

Iš pat ryto pasigirdo beldimas į kambario duris, mūrinio namo trečiame aukšte, esančio ant Masčio ežero kranto, Telšiuose. Atrakinau duris. Pirmasis jėjo Zigmantas ir pristatė man niekuo neišskiriantį iš kitų vyriškių, kuris pasiseikino ir ištiesė man ranką, kurią mielai paspaudžiau. Paprašiau eiti toliau, prisesti prie stalo, už kurio pro langą buvo matoma Masčio gatvė. Zigmantas taip pat atsisėdo, išsitraukė rytulį su dokumentais. Svečias manęs paklausė, kur laikau štabo dokumentus. Aš neparodžiau, bet pasakiau, kad saugojamų dokumentų nėra daug, jie yra kambaryje. Svečias Zigo paklausė, ar jis žino, kuryra dokumentai? Zigmantas atsakė, kad nežino. Pasakiau, kad pakeltų galvą į kampą, kuriame kabo nemažas sovietų herbas. Jį nuėmus, nieko nerasite, nes dokumentai yra įmontuoti į paveikslą.

Svečias mane pagyrė, o Zigmantas liepė eiti į sargybą. Paėmiau iš slaptos vietas saugomą belgišką pistoletą FN ir išėjau. Sutikau grįstantį Praną Giniotą, kuris dirbo Telšių kalėjime prižiūrėtoju ir buvo mūsų kuopos labai slaptas narys. Jis turėjo naujienų ir dalyvavo pasitarime. Namo savininkė buvo šio namo gyventoja.

Kitą dieną Zigmantas mane nudžiugino, kad vakarykštis svečias jam leido pasakyti, jog jis yra Žemaičių legiono vadav Jonas Semaška.

Per kitzus susitikimus su Žemaičių legiono vadu buvau jau drąsesnis. Jis paklausė, kas išmokė mane šaudyti. Parodžiau į Zigmą ir pasakiau, kad šaudėme miške prie bunkerio.

Susidūrimas su stribais

Neprisimenu, ar vadui Jonui Semaškai pasakoju apie pirmajį mano susitikimą su stribais, bet malonu prisiminti tapus nugalėtoju. Tai buvo kova su Lietuvos priešu, kuri turi būti neužmiršta. Vėliau ne kartą su vadu Sidabro Kulka tai prisimindavome.

O buvo taip. Įvykdės Telšių kuopos vado užduotis 1945 metų gegužės pradžioje, nuvykės prie Rainių miške

esančio bunkerio, kartu su dvemis jaunuoliais daviau rezervinio partizano priesaiką. Man įteikė ginklą. Priesaikos bendrininkų veidus dar prisimestu, bet vardų jau ne. Deja, praėjus keliems mėnesiams kuopos vadavas Zigmantas pasakė, kad jie žuvo mūšyje su stribais. Labai jų gailėjaus.

Po priesaikos gavau iš kuopos vado Sidabro Kulka atsakingą užduotį – reikės nunešti dokumentus ir proklamacijas. Manęs lauks specialus žmogus netoli Šatrijos kalno. Reikės būti atsargiam, nes stribai, važiuodami į kaimus ir sutikdamis pėščiuosius, juos tikrina. Pasiėmiau Konstitucijos vadovėlių ir dar keletą knygų, kuriose išdėlioju dokumentus ir proklamacijas. Iš Telšių išėjau ankstų rytą Rainių ir Viešvilės link. Eidamas vieškeliu, išgirdau ratų bildėjimą. Sustojęs pamačiau tris po du arklius traukiamus vežimus, prisėdusių stribų su šautuvaus. Vienas vežimas pravažiau, o antras ir trečias sustojo. Iš antrojo išlipės stribas garsiai suriko: „Kur eini? Ką neši? Parodyk dėžę!“

Ramiai priėjau prie stobo ir paaikiuojau, kad esu Telšių gimnazijos ketvirtos klasės gimnazistas, einu Konstitucijos mokyti pas draugą, o jis gyvena kaimė (dabar neprisimenu jo pavardės ir kaimo). Išgirdau iš trečio vežimo stobo šauksmą, kad jis žino tą gimnazistą ir važiuodami patikrins, ar aš tiesą sakau. Pirmasis stribas užsirašė mano pavardę ir liepė atidaryti fanerinės dėžutės dangtį. Tuoj ikišo ranką ir paieškojės, ar nėra ginklo, pažiūrėjo į Konstitucijos vadovėlių. Stribas visą laiką labai iðdėmai stebėjo mano veidą, ar nesijaudinu. Kadangi buvau ramus, manęs nesulaikė, tik griežtai liepė eiti atgal į Telšius. Vakare buvo atėjė keliese patikrinti, ar tikrai paréjau į Telšius. Po kelių dienų ėjau tuo pačiu keliu, bet buvau labai atsargus. Išgirdės ratų bildėjimą, pasislėpdavau. Užduotį įvykdžiau.

Tačiau po kelių dienų ankstyvą rytą į mano kambarį Masčio gatvėje, kur spausdindavau proklamacijas, išveržė enkavedistai. Atlikę nuodugnią krata, jie surado spausdintuvą, pluoštą proklamacijų ir pistoletą, su kuriuo enkavedistas taip man vožė per galvą, kad apsiplės krauju, kritau ant grindų. Sumuštą mane pristatė į NKVD būstine. Vedant laiptais į tardytojo kambarį antrame aukšte, išgirdau vieno stobo šauksmą: tai tas pats, kuris éjo mokyti Konstitucijos! Reikėjo jau tada jį paimiti! Taip šaukė tas pats stribas, kuris pažinojo mano draugą.

Lietuviai sužlugdė Berijos planus

Dar norėčiau pasakyti ir apie jaunųjų lietuvių sugebėjimą kovoti su priešu, net ir lageriuose vargstant. Sau prisiekiau: parašyti prisiminimuose ir apie paauglius, kurie kovojo. Trumpai pasakosiu, kaip sugebėjome net Beriją supykdyti.

(keliamas į 7 psl.)

Sveikiname

Jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Anykščių filialo narius:
Stasę KIELIENĘ ir Liuciją VANAGIENĘ – 85-ojo,
Joną GRYBĄ – 55-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, artimųjų meilės ir atjautos, Dievo palaimos, stiprybės ir sėkmės.

LPKTS Anykščių filialas

60-ojo gimtadienio proga sveikiname Ramutę DANIELIENĘ. Linkime, kad garbingas jubiliejas širdyje pasėtų naujų jėgų, vilties, šilumos ir Švč. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Jurbarko filialas

Padėka

Dėkojame knygos „Vaikystė Sibiro toliuose“ leidybai paaukojusiems LPKTS Anykščių filialo nariams:
Antanui Adomavičiui – 50 eurų,
Stasei Kielienei – 10 eurų,
Genovaitei Pratapienei – 20 eurų,
Danutei Sriubienei – 30 eurų.
LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

„Lietuvos aido“ šimtmečio paminėjimas

(atkelta iš 1 psl.)

Kalbėjusieji pabrėžė, kad sukaktis neeilinė, ir dékojo prof. O. Voverienei už ištisies puikų kūrinį bei žavėjosios darbštumu. Kaip prasitarė J. Laucius, profesorė jau vėl rašo naują knygą, kuri vadinsis „Lietuvos šimtmečio didieji“. „Dievo apdovanota tokia iškalba, jūs pastatėt paminklą visiems laikraščio darbuotojams, kartu tai paminklas lietuvių kalbai. Jūsų atliekamas darbas – tai plyta į valstybės pamatus. Ačiū, kad statote valstybę“, – profesorei O. Voverienei dékojo LPKTS tarybos pirmininkė V. V. Margevičienė.

tamsią ir neturinčią savimonės tautą“. Prof. O. Voverienė apgailestavo, kad nesame dideli savo valstybingumo gerbėjai. „Jau 27 metai turime atkurtą valstybę, bet neturime paminklo dr. J. Basanavičiui. Jei neturime valstybingumo simbolio, reiškia, ir valstybės ne reikia. Aš jau nesitikiu sulaukti paminklo tautos atgimimo patriarchui“, – liudnai kalbėjo knygos autorė. Ji trumpai apžvelgė „Lietuvos aido“ kūrimosi istoriją, leidybos etapus ir nuosmukį, A. Pilvelio norą atgaivinti laikraštį, žurnalistų atsidavimą savo darbui.

Buvusi „Lietuvos aido“ žurnalistė Giedrė Gorienė pasakojo savo pirmus žingsnius ir darbo specifiką šiame laikraštyje, į kurįjį atėjo, kai šis laivas skendo, apie persekiojimus ir grasinimus už tiesos skelbimą. „Visada yra dvi Lietuvos: vieni nori, kad Lietuva būtų valstybė, kiti – prieš šį norą. Mes buvome nepatogūs“, – sakė G. Gorienė.

„Gyvuos „Lietuvos aidas“, gyvuos ir Lietuva, o mes liksime tokie patys ir eisime tais pačiais takais, kaip įėjome vi su nepriklausomybės laikotarpiu. Dékoju, kad esate ištikimi mano knygų skaitytojai“, – su šypsena veide, nusilenkdamas salėje susirinkusiems bičiuiliams, padékojo prof. O. Voverienė.

Audronė KAMINSKIENĖ

LML Kauno skyriaus pirmininkė Meilutė Asanavičienė, prof. Ona Voverienė ir „Lietuvos aido“ redaktorė Rasa Pilvelytė

Autorės nuotraukos

2017 m. rugsėjo 15 d.

Tremtinys

Nr. 34 (1248)

5

Pranciškonai surengė istorinę ekspediciją į Sibirą

Broliai pranciškonų suburta dyvilių žmonių grupė rugpjūčio 13–25 dienomis vyko į sniego ir bekrastės tundros žemę, kurioje 20 amžiaus penktą ir šeštą dešimtmečiais iškilo daugybė kauburėlių ir sudago lietuvių, latvių, ukrainiečių, vengrų ir kitų tautybių žmonių kapus žymintys kryželiai. Jų daugiausiai atšiaurioje Komios šiaurėje (Rusijos Federacija), kur didžiajų metų dalį kausto šaltis ir sniegas.

Šios ekspedicijos tikslas – įamžinti tarpukario visuomenės veikėjo, kuno pranciškono Augustino Dirvelės OFM atminimą. Jis, kaip ir daugelis to meto inteligentų, mokslininkų ir kungių, buvo sovietų represuotas ir išvežtas kalėti į ši lagerių kraštą, kur neaiškiomis aplinkybėmis žuvo.

Iškiliausia tarpukario asmenybė Kretingoje

Tėvas Augustinas (gimės 1901 metais) buvo pirmasis po carinės priespaudos atsikūrusios pranciškonų provincijos išaugintas brolis ir kunigas, viena iškiliausių tarpukario asmenybų Kretingoje, 1936–1939 metais buvęs Lietuvos šv. Kazimiero pranciškonų provincijos ministru. 1932 metais Kretingoje jis įsteigė Šv. Antano kolegiją (dabartinę Pranciškonų gimnaziją), 1933 metais pastatė Lurdą Dievo Motinos garbei, 1935 metais Šv. Antano rūmų patalpose įrengė pranciškonų spaustuvę, o 1936 metais įsteigė Šv. Pranciškaus visuomenės seserų kongregaciją (dabartinės Švč. Mergelės Marijos Nepaliaujamos pagalbos šv. Pranciškaus seserys). Jis buvo žymus pamokslininkas ir rebolekcių vedėjas.

A. Dirvelė buvo sulaikytas 1940 metų liepos 12 dieną, mėgindamas kirsti tuometinę SSRS–Vokietijos sieną. Jį nuteisė kalėti aštuonerius metus pagal 58 straipsnį ir 1941 metų ankstyvą pavasarį išvežė į Pečiorlagą Komijoje. Paskutinė žinoma jo kalinimo vieta buvo lageris prie Kosju upės, į šiaurę nuo Pečioros, todėl ir išvykome jo link, turėdami tikslą pastatyti kryžių šio iškiliaus pranciškono atminimui.

Ekspedicijos nariai: Lietuvos šv. Kazimiero provincijos ministras br. Algirdas Malakauskis OFM, Kretingos Pranciškonų gimnazijos direktorius br. Alvydas Virbalis OFM, provincijos sekretorius br. Andrius Nenėnas OFM, Nepaliaujamos pagalbos kongregacijos sesuo Gražina Dapšauskytė, Pranciškonų gimnazijos geografinės mokytojas Vilius Adomaitis, mokiniai Simona Baltūsis ir Linas Ragainis, žurnalistė Monika Midverytė, geradarai Edvinas Malevskis, Justas Motuzis, Mindaugas Jonikas ir grupės vadovas Gintautas Alekna.

Pirmai stotelė – Pečiora

Skridome į Maskvą, o iš ten traukiu į Maskva–Vorkuta pajudėjome į šiaurę. Pirmai stotelė – Pečiora. Čia, prieš patekdamas į lagerį, buvo atvežtas ir A. Dirvelė. Mūsų tikslas – padaryti atminimo kryžių bei aplankytai apylinkėse esančius lietuvių kapus. Abu tikslus įgyvendinti padėjo vietos lietuvis, politinių kalinių vaikas Viktoras

Verdickas, po tėvų mirties likęs gyventi Pečioroje. Šiuo metu jis yra stambus verslininkas, visame mieste ir rajone žinomas žmogus, puikiai tebekalbantis lietuviškai. Kadangi buvo Žolinė, kapinėse prie V. Verdicko tėvų kapo aukojome šv. Mišias.

Šių pirmųjų aplankytų kapinių vaizdas vėliau lydėjo ir visos kelionės metu. Kapai (net ir vietinių žmonių) čia menkai prižiūrimi, priaugę piktožolių, o mediniai kryžiai tręsta ir virsta. Vietos gamta taip pat sparčiai atsikovoja savo teritoriją ir naikina skaudžius istorijos pėdsakus. Žmonių neprižiūrimi jie pasmerkti greitai nigrimzti į užmarštį.

Metalinis trijų metrų aukščio kryžius pagamintas, skiedinys ir dažai nupirkti, Kožvos gyvenvietės kapinės aplankytos, tad kita stotelė – Kosju. Po porosvalandų šiaurės kryptimi pasiekėme Kosju gyvenvietę. Penktajame dešimtmetėje čia buتا net kelių lagerių, virė darbas, o dabar telikęs vienas apgyvendintas daugiabutis ir šalimais – dujininkų statybvieta. Iškélėme kryžių ir išėjome žvalgyti teritorijos – ieškoti lagerio liekanų ir kapinaičių. Tris valandas naršėme pelkėtą Kosju upės pakrantę, brovėmės pro kaklą siekiančias žoles, o vadovas Gintautas Alekna šukavo, kad atbaidytų meškas. Kad čia jų gausu, liudijo ne tik pakeliui rastas išgulėtas meškos guolis ir ekskrementai, bet ir vietinės moters pasakojimas, jog mūsų apsilankymo metu trys šiose apylinkėse meškų sužalotai žmonės gulėjo Pečioros reanimacijoje.

Senosios Kosju kapinaitės

Galiausiai priėjome geležinkelio tiltą per Kosju upę. Viena iš Augustino Dirvelės žūties versijų byloja, jog bégdamas iš lagerio jis išoko į pavasarinę patvinusią upę. Prie Kosju tilto susitikome menantį lagerio laikus senbuvį, kuris nurodo senųjų kapinaičių vietą. Nusprendėme atminimo kryžių statyti jose. Oras vėsus, pradeda lyti, gausiai puola vadinamoji „maškara“, tad gamta leidžia nors truputį prisiliesti prie sunkių sąlygų, kurias turėjo iškerti čia triūsė politiniai kaliniai.

Vietiniai statybininkai padėjo nugabenti kryžių su skiediniu į kapinaitės. Pagaliau nors ir lynojant pavyko pastatyti kryžių nudažytį bei primontuoti iš Lietuvos atsivežtą atminimo lentelę. Toje vietoje švenčiamė šv. Mišias.

„Tiems, kurie nežino savo istorijos, yra lemta ją pakartoti“, – Aušvico kon-

centracijos stovyklos muziejuje užrašytą Edmundo Berko mintį per šv. Mišias primena br. Alvydas Virbalis. „Esame čia, kad dabartinei kartai primintume skaudžią mūsų tautos istoriją. Ne tam, kad laikytume nuoskaudas, bet kad pasisemtume stiprybės ir tikėjimo ištvermės sunkiomis gyvenimo akimirkomis, būtume taikos žmonėmis“, – kalbėjo brolis pranciškonas.

„Kankinių kraujas yra naujų krikščionių sėkla, – sakė provincijolas br. Algirdas Malakauskis. – Mūsų Lietuvos šv. Kazimiero provincija taip pat turi brolį kankinį, kuris, gerai suvokęs šv. Pranciškaus susivienijimą su Kristumi kančioje, nuolankiai priėmė kančią ir savo gyvenime. Tai, kuo tėvas Augustinas gyveno būdamas provincijos ministru, jis ištikimai tėsė ir suimtas, kai ragino žmones neappleisti tikėjimo, slapčia aukojo šv. Mišias ir klausė išpažinčių. Jo pavyzdys lai įkvėpia ir mus.“

Šiurpūs vaizdai Vorkutoje

Įvykdžius pagrindinę misiją, tolesnė kelionės kryptis – Inta ir Vorkuta. Abudu miestus „tebepuošia“ Lenino paminklai, o reklaminiai plakatai ant daugiabučių sienų skelbia, jog Inta yra „auksinė Komios širdis“, o Vorkuta – „šiaurės brangakmenis“. Deja, bet nykioj Vorkuta su brangakmeniais ir deimantais bendro turi tik tiek, kad akmens anglies ir deimanto cheminė sudėtis yra ta pati – anglis (C).

Abu miestai nyksta, nes pagrindinė jų maitintoja – akmens anglis – tampa niekam nereikalinga. Vorkutoje vaizdas šiurpus. Atvykus atrodo, jog kelia-

vome ne traukiniu, o laiko mašina ir praeitį: gatvėmis važinėja PAZ autobusai, daugiaučiai pilki, vienodi, puoselėjama tik pagrindinė gatvė. Anapus Vorkutos upės plati senasis miestas – belangiai pastatai vaiduokliai su aptrupėjusiais kultūros rūmais. Taip pat ir Vorkutos apylinkėse, prie šachtų, stovi daug tuščių daugiabučių – it paminklai žmonių pretenzijai užkariauti užpoliarę.

Tundra – ištisas kapinynas

Aplankome kelias didesnes politinių kalinių kapines tundroje. Visko apieit nepajėgtume, nes visa Vorkutos apylinkių tundra – ištisas kapinynas. Juk čia penktajame ir šeštajame dešimtmečiais veikė apie 40 lagerių, kuriuose dirbo ypač daug lietuvių. Tai vienur, tai kitur tundroje styro lagerių likučiai – tvorų stulpai, spygliuota viela, plytos, krosnies durelės. Net ant pastaruju puikuojasi sovietinė simbolika.

Dalyvaujame šv. Mišiose kapinėse, kuriose palaidotos 1953-ųjų rugpjūčio 1 dienos politinių kalinių sukilimo aukos. Prie šių kapinių pastatytas ir didžiausias visame Sibire lietuviškas paminklas sovietinių represijų aukoms, vaizduojantis Kristų kalėjimę. Šių vietų aplankymu ir pasibaigė pirmoji brolių pranciškonų surengta ekspedicija.

Sugriuvo sovietinė imperija, sunykė lageriai ir Vorkutos didybė, o tikrosios vertybės – tikėjimas ir laisvė išliko. Broliai pranciškonai tikisi, jog ateityje bus rengiamos ir kitos ekspedicijos, kurios neleis mūsų tautos istorijai išnykti bekrastėje tundroje.

Parengė Monika MIDVERYTĖ

Istorija be „baltų dėmių“

1941 metų holokausto aukų Alytuje skaičių pinklės

Alytus garsėja kaip vienas žaliausių miestų Lietuvoje. Šio teiginio savotiškas įrodymas – Pulkos gatvės pabaigoje, Alytaus miesto teritorijoje, augantis Vidzgirio miškas. Jis užima 452 hektarų plotą. Iš jų net 387 hektarai priklauso Vidzgirio botaniniams draustiniui, iš kur tam 1960 metais, siekiant išsaugoti nepaprastą Nemuno vingio (kilpos) augaliją.

Vidzgirio miško pakraštyje – nužduytų žydų tautybės asmenų palaidojimo vieta. 1941 metų vasarą, Alytų okupavus Vokietijos kariuomenės padaliniams, Vidzgirio miške buvo šaudomi ir bendruose kapuose laidojami žydų tautybės asmenys. Šis miškas amžinojo poilsiovieta tapo ne tik daugeliui Alytaus miesto, bet ir aplinkinių miestelių žydams. Jumatminimui 1959 metų birželį pastatytas paminklinis obeliskas, kurio memorialinėje plokštėje rašoma: „Čia vokiškieji okupantai ir buržuaziniai nacionalistai 1941–1944 metais žvériškai išžudė 60 tūkstančių taikių tarybinių piliečių, vaikų, moterų, senelių. Lietuvos KP Alytaus rajono komitetas ir rajono vykdomasis komitetas. 1959. VI. 21.“

Kiekvienas paminklas turi savo istoriją, savo džiaugsmą ar skausmą.

Sovietmečio laikų periodinėje spaudoje, enciklopedijose, propagandinėje literatūroje, taip pat ir Nepriklausomos Lietuvos (po 1990-ųjų) istorinėje literatūroje, spaudoje bei internetinėje žiniasklaidoje atkakliai tvirtinama, kad hitlerinės okupacijos metais masinių žudynių vietoje Alytuje, Vidzgirio miške buvo palaidota apie 60 tūkstančių žydų, iš jų apie 2 tūkstančiai žydų alytiškių. Sis siaubingas skaičius mums primetamas daugelyje holokausto tyriejimų suvestinių, studijų, knygų.

Tokie skaičiai Alytų „išgarsino“ ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje pasaulio šalių. Sovietmečiu į Alytų atvykstantčios turistų grupės visada buvo vedamos į Vidzgirio mišką, svečiams buvo rodomos vietos, kur palaidoti Alytaus prieigose žuvę Raudonosios armijos karrai (35 tūkstančiai) ir nužudyti tarybiniai piliečiai (60 tūkstančiai). Alytiškiams buvo skaudu, nes susidarydavo išpūdis, kad šiame mieste daugiau kuo domėtis tarsi ir nėra kuo. Lietuviai buvo vadinti žydšaudžiais, apspaudyti, sutrypti. Palikti be teisės aiškintis ir gintis.

Bet pabandykime dar kartą pasklaidyti archyvinius dokumentus ir atkurti tų tragiskų dienų įvykius.

Regioniniai holokausto tyrimai yra dar palyginti naujas reiškinys bendroje Lietuvos istorijos problematikoje. Tačiau tokio pobūdžio tyrinėjimai būtini, nes sovietmečio oficialiuose dokumentuose, dokumentų rinkinių komentaruose, propagandinėse bei istorikų studijose randami gana skirtinti duomenys. Vokiečiai savo raštuose nevenę, bet ir nesiekė didelio tikslumo, išsivaizduodami, kad jų šioje srityje niekas smulkmeniškai netikrins, o žydai Ryto srityse vis tiek būsių išnaikinti.

Sovietmečio oficialiuose dokumentuose gana akivaizdus abejingumas karų aukoms. Maskvoje dar 1943 metais buvo įsteigta Ypatingoji komisija tirti nacių nusikaltimams. 1944 metų rudenį šios komisijos padalinys pradėjo

darbą Lietuvoje. Komisijos dirbo didžiuosiuose miestuose ir kiekvienoje apskrityste. Kaip ir daug kas Sovietų sąjungoje, taip ir minėtos komisijos veikla igavo eilinės propagandinės kampanijos pobūdį. Dirbta skubotai ir atmetinai. 1945 metų pabaigoje nacių nusikaltimai jau buvo „ištirti“ ir ataskaita iškeliavo į Maskvą. Taigi į ataskaitą pateko toli gražu ne viskas. Panaši komisija buvo įsteigta ir Lenkijoje. Nepalyginamai atkaklesni ir kryptingesni šioje srityje buvolenkai, kurie net keletą dešimtmečių po karo pabaigos vis dar ieškojo duomenų apie karo aukas bei nuostolius ir tuos duomenis skrupulingai fiksavo.

Žydų ir kai kurių kitų gyventojų grupių žudynes okupuotoje Sovietų sąjungos teritorijoje organizavo Vokietijos Saugumo policijos ir SD operatyvinės grupės – Einsatzgruppen (EG), kurios suformuotos 1941 metų pavasarį. Jose tarnavo apie 3 tūkstančiai karinių. Jų formaliai paskirtis buvo užtikrinti priešakiniai Vokietijos karinių dalinių saugumą ir kovoti su sovietų partizanais, komisarais, komunistais – provokatoriais ir priešškais naciams elementais, taiyra, „apsivalyti“ nuo nepageidaujamų gyventojų grupių. EG buvo padalytos į mažesnes grupes ir karinius būrius. Baltijos valstybėse veikė operatyvinė grupė A, kuriai vadovavo V. Štalekeris (Franz Walter Stahlecker), o nuo 1942 metų kovo 24 dienos – H. Jostas. Kurį laiką Lietuvos teritorijoje V. Štalekerio nurodymu „apsivalymo“ operacijas atliko Vokietijos operatyviniai Saugumo policijos 2, 3 ir 9 būriai. Siek tiek vėliau, nuo 1941 metų spalio, čia buvo paliktas tik vienas būrys Nr. 3 (Einsatzkommando-3), kuriam vadovavo K. Jégeris (Karl Jäger) ir E. Erlingeris (Ehrlinger). Šiam būryje buvo apie 110–120 karių.

1941 metų liepos pradžioje buvo sudarytas mišrus vokiečių ir lietuvių motorizuotas dalinys žydams žudyti, vadintinas „skrajojančiuoju būriu“ (Rollkommando). Jam vadovavo SS obersturmführeris (vyresnysis leitenantas) J. Hamanas (Joachim Hamann). Šis „skrajojančios būrys“ per kelis mėnesius išžudė 136 421 žydą, tai yra apie 75–80 procentų visų Lietuvoje karo išvakarėse gyvenusių žydų.

Kaip buvo organizuojamos visos žydynės ir vykdomos egzekucijos, smulkiai aprašyta siunčiamuoju į Berlyną raportuose. V. Štalekeris ir K. Jégeris savo ataskaitose pateikė statistinius duomenis, kiek žydų ir kitų gyventojų grupių buvo sušaudyta Lietuvoje nuo 1941 metų liepos 4 dienos iki tų pačių metų gruodžio 1 dienos. Nurodytas ne tik sušaudytų žmonių skaičius, bet ir vieta, laikas, tautybė, atskirai pateiktas nužudyti vyrų, moterų ir vaikų skaičius.

1941 metų gruodžio 1 dieną Saugumo policijos ir SD operatyvinio būrio Nr. 3 (Einsatzkommando) vado SS štandartenfūrero K. Jégerio pasirašytame slaptame valstybinės svarbos dokumente „Suvestinės žinios apie operatyvinio būrio Nr. 3 teritorijoje iki 1941 metų gruodžio 1 dienos įvykdytas egzekucijas“, išsiųstame į Berlyną, rašoma:

„Operatyvinis būrys Nr. 3 perėmė

saugumo policijos funkcijas Lietuvoje 1941 metų liepos 2 dieną. Suorganizavus skrajojančią būrį, SS obersturmführeriu Hamannui (Hamann) ir 8–10 patikimų operatyvinio būrio Nr. 3 vyru vadovaujant, buvo įvykdytos šios akcijos:

1941.VIII.13 Alytus – 617 žydų, 100 žydžių, iš viso 717.

1941.VIII.13–31 Alytus ir jo apylankės – 233 žydai.

1941.IX.9 Alytus – 287 žydai, 640 žydžių, 352 žydų vaikų, iš viso 1279.“

Sis K. Jégerio reportas pirmą kartą viešai paskelbtas 1946 metų sausio 23 dieną Pabaltijo karo apygardos prokurooro kaltinimo išvadoje – byloje dėl vokiškų fašistinių grobikų piktadarybių Latvijos, Lietuvos ir Estijos teritorijose.

Skaičiai iš „lubų“

1944 metų rugpjūčio 28 dienos kveitos protokole alytiškis Bolius Valentukevičius rašė:

„Aš mačiau, kaip varė gatve žydus šaudyti 5 kartus. Pirmą kartą mačiau 700 žmonių, antrą kartą 500 žmonių, trečią kartą 600 žmonių, ketvirtą kartą 400 žmonių, penktą kartą 600 žmonių – moterų, vyrų ir vaikų. Juos visus varė į mišką už kareivinių. Kaip šaudė, nemačiau, nes neprileisdavo.“

1944 metų rugpjūčio 28 dienos akte „Apie įvykusias Alytaus mieste masines žmonių žudynes 1941–1944 metais“ alytiškis mokytojas Kazys Klimavičius rašė:

„Aš iš vienos gyventojų, gyvenančių arčiau kareivinių ir todėl daugiau žinančių, kas jų rajone dedasi, girdėjau, kad įvairiose Alytaus miškovietovėse, pradedant nuo tilto, vadinamo Kaniūkų tiltu, iki Vidzgirio, palaidota masiniai nužudyti, taip pat mirusiu nuo bado ir ligų aukų (iki 1944 metų pradžios): belaisvių apie 36 tūkstančiai; žydų apie 11 tūkstančiai; išvežtų iš Gudijos karo zonų civilių gyventojų apie 6 tūkstančiai žmonių.

Pirmose partijose buvo nužudytą apie 600 žydų tautybės žmonių, daugiausiai inteligenčių, 1941 metų liepos mėnesi. Antroje partijoje vėl buvo žudomi daugiau inteligenčių, bet jau kartu ir moterys. Tokiomis partijomis šaudė apie du mėnesius. Paskutinėse partijose daugiausia buvo žudomi vaikai.“

1944 metų rugpjūčio 29 dienos akte alytiškis mokytojas Pranas Purvis rašė:

„1941 metų rugsėjo pradžioje, vieną dieną apie 10 valandą ryto, teko man pačiam matyti vokiečių pareigūnus sušaudant apie 834 žydes moteris ir vaikus. Šaudomieji buvo suvaryti į 2 ilgas, apie kokius 10 metrų x 4 metrų duobes, ir po sušaudymo užkasti rusų belaisvių. Dieną prieš tai taip pat Alytuje, bet kitoje vietoje buvo sušaudyta apie 3 tūkstančiai žydų vyrų, bet tą kartą aš tik šaudymą girdėjau, bet savo akimis įvykio nemačiau.“

1944 metų rugpjūčio 29 dienos parodymuose alytiškis Juozas Miglinas rašė:

„Tikros datos neprisimenu, kai iš po nakties dingdavo žydeliai, ir kaip vėliau paaiškėjo, kad jie buvo šaudomi. Vėliau buvo sušaudyti ir likusieji, kurių Alytaus mieste galėjo būti apie 1 200 asmenų. Tas pats atsitiko ir su provincijos žydeliais, bet provincijos žydelių skaičiaus tikrai nežinau.“

1944 metų rugpjūčio 30 dieną, dalyvaujant keturiems Alytaus miesto Vidzgirio gatvės gyventojams – liudininkams, surašytas aktas apie nužudyti asmenų užkasimo vietas:

„Buvo surastos duobės, kur buvo sušaudyti žydų tautybės piliečiai, lietuvių ir kiti 1941 metų rugpjūčio pabėgo–rugsėjo pradžioje. Apžiūrėta viena duobė, kur gali būti palaidota apie 150 žmonių. Antra duobė, kur bus apie 100 žmonių. Trečia duobė apie 150 žmonių. Atskiras kapas kelių žmonių. Antras atskiras kapas kelių žmonių. Trys duobės, kiekvienoje duobėje gali būti po 20 žmonių. Ketvirta didelė duobė, kur gali būti apie 500 žmonių. Penkta didelė duobė, kur gali būti 500 žmonių. Šešta didelė duobė, kur gali būti 500 žmonių. Septinta duobė, kur gali būti 100 žmonių. Aštunta didelė duobė, kur, sulig parodymu, buvo sušaudyti komjaunuoliai pradžioje karo, daugiausiai mergaitės, maždaug 500. Viena maža duobė, kur gali būti 10 žmonių. Buvo apžiūrėtos duobės, nurodant vienos gyventojams, kurie navedė ir parodė, ir jie pasirašo ant akto.

Aktą suraše Alytaus apskrities militijos viršininkas leitenantas (parašas).“

1944 metų rudenį Lietuvos SSR NKVD Alytaus apskrities skyriaus viršininko sudarytoje suvestinėje „Domenens apie vokiečių fašistų piktadarybių aukas Alytaus mieste ir Alytaus apskrityme“ rašoma:

„Alytaus mieste ir valsčiuje nužudytų civilių gyventojų 18 200 (iš jų 2 800 vakaikai) ir nužudytų 18 tūkst. karų belaisvių.

Alytaus apskrityme iš viso nužudytų civilių gyventojų 27 292 (iš jų 4 879 vakaikai) ir nužudytų 18 087 karų belaisvių.“

1945 metų pradžioje Lietuvos SSR respublikinės komisijos vokiškų fašistų piktadarybėms tirti pirmininko Antano Sniečkaus pasirašytame dokumente „Bendros žinios apie vokiškų fašistų piktadarybių aukas Lietuvos SSR“ rašoma: „Alytaus – užmušta, nukankinta 60 tūkstančių taikių gyventojų.“

Šioje suvestinėje pirmą kartą paminėta, kad Vidzgirje nužudytų 60 tūkstančių žmonių ir dar apskrityme 2 389 bei nukankinta 35 tūkstančių rusų belaisvių. Tokiu būdu Alytaus pateko tarp „prizinkų“, nes A. Sniečkaus suvestinėje tvirtinama, kad Paneriuose nužudytų 100 tūkstančių, o Kaune – 73 tūkstančiai.

(Bus daugiau)
Gintaras LUČINSKAS

2017 m. rugsėjo 15 d.

Tremtinys

Nr. 34 (1248)

7

Vytauto Voronecko prisiminimai

(keliamas iš 4 psl.)

1946 metų gegužės pradžioje mus, 17 nepilnamečių (man buvo 15 metų ir 8 mėnesiai), išvežė į Archangelsko kalėjimą, o iš jo į Baltojių salas, kur Šiaurės Dvyna įteka į Baltąją jūrą. Mus pasitiko kriminaliniai nusikalteliai, arba kaip jie savę vadino – įstatyminių vagys (rus. vor v zakone), kurie šioje kolonijoje buvo „uzémę“ valdžią, tai yra visi privalėjo jiems paklusi. Tačiau mums būnant karantine, jie pradėjo netekti tos valdžios. Nauju kolonijos viršininku buvo paskirtas ne iš NKVD, o kariškis, buvęs „frontovikas“, majoras Fiodoras Savinas. Prieš tai kriminalinius labiau palaikė Berijos statytinių – operatyviniai darbuotojai.

Mus, lietuvius, visi vadino faistišais. Bet po metų, kadangi gerai kalbėjau rusiškai, susgebėjau susidraugauti su vienu vadeiva iš kriminalinių ir įrodysti, kad Lietuva kovoja už laisvę ne tik su sovietais, bet ir su vokiečiais. Buvau vienintelis iš lietuvių – LLA narys. Kolonijos vyr. gydytojas, pamatė tokį mano straipsnį, man vienam pasakė, kad aš matau prieš save rašytojo Maksimo Gorkio žudiką, nors jis iš tikrujų jo nežudė, o tik buvo iėjęs į ligonio palatą. Iš tikrujų M. Gorkio niekas nežudė, jis mirė savo mirtimi. Bet 1936 metais Stalinas buvo liepęs gydytojams pasirašyti, kad jo žmona ne nušovė, o mirė dėl širdies ligos. Visi gydytojai pasirašė, o su manim kalbėjės vyr. gydytojas pasirašyti atsisakė. Už tai jis

buvu apkaltintas nusikaltimu, kurio nepadarė.

Prieš perkeliant į suaugusiu lagerį susitikau su kolonijos viršininku majoru F. Savinu, kuris pasivadino mane atskirai pakalbėti. Jis pasakė: daugiau lietuvių paauglių į mūsų koloniją neatveš. Iš Baltijos respublikų veš tik latvius ir estus. Paklausiau, kodėl, ką mes tokio padarėme? I tai viršininkas atsakė: „Sužlugdėt, jūs, lietuvių, Berijos planus. Geri enkavestai, čekistai ir kagėbistai yra auklėjami nuo vaikystės, kaip ir smulkūs vagys, kad taptų „įstatyminių vagimis“. Lietuviai nepasidavė perauklėjami. Todėl nuo tų metų lietuviukai iki pilnametystės buvo laikomi kalėjimuose ir tik po to siunčiami į konclagerius.

Vytautas VORONECKAS

Skelbimai

Rugsėjo 18 d. (pirmadienį) LPKTS Kauno filialas, Vytauto Didžiojo universitetas, Nacionalinės trečiojo amžiaus universitetų asociacijos Kauno apskrities skyrius rengia konferenciją, skirtą Lietuvių konferencijos Vilniuje šimtmečiui paminėti.

11 val. rytinė dalis Vytauto Didžiojo universitete (V. Putvinskio g. 23–106, Kaune). Moderatorius prof. Liudas Mažylis. Pranešimai: prof. dr. Jonas Vaičenonis „Lietuva ir lietuvių Pirimo pasaulinio karo kontekste“; Rasa Zozaitė „Lietuvių konferencija to meto politinės erdvės veikėjų požiūriu: radinai Vokiečijos ir Lietuvos archyvuose“; Algirdas Toliatas „Valstybės ir bažnyčios bendradarbiavimas kelyje į laisvę – pavoja ir galimybės“.

16 val. popietinė dalis Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaune). Moderatorius mjr. Donatas Mazurkevičius. Pranešimai: prof. Liudas Mažylis „Nuo Lietuvių konferencijos iki Vasario 16-osios Akto“; dr. Rimantas Mikyns „Amžininkų požiūris į Lietuvių konferenciją Vilniuje“; prof. Libertas Klimka „Etnologiniai laikotarpio štrichai“; LR Seimo narys Žygimantas Povilionis; Simona Jazavita „Konferencijos Vilniuje dalyvių geopolitinės nuostatos“; dr. Mindaugas Tamšiūnas „Bajoriškoji mintis Lietuvių konferencijoje Vilniuje“.

Bus pristatyta paroda „Neprisklausomybės kelias“ (iš prof. Liudo Mažyliaus ir Henrico Kebeikio filatelijos ir filokartijos kolekcinių rinkinių). Koncertuos Kauno įgulos karininkų ramovės moterų choras „Indraja“ (vadovė Zinaida Gerasina) bei Kauno Juozo Naujalo muzikos gimnazijos jaunieji atlikėjai.

Dėmesio!

Primename, kad LPKTS filialai savo narius sveikina nemojamai, o privatūs sveikinimai (kai sveikinate savo gimines ar draugus) kainuoja 10 (be nuotraukos) arba 15 (su nuotrauka) eurų. Sveikinimo teksta ir nuotrauką galite atsiusti paštu adresu: „Tremtinio“ redakcijai, Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, arba el. paštu: tremtinys.redakcija@gmail.com. Pinigus už privačius sveikinimus perveksite į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sąskaitą Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, įmonės kodas 300032645, mokėjimo paskirties langelyje įrašykite „Už sveikinimą Vardeniui Pavardeniui“. Neapmokėti privatūs sveikinimai nebus spausdinami.

Paramą ar apmokėjimą už laikraščio siuntimą į užsienį praštume pervesti tiesiai į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sąskaitą. Dėkojame visiems skaitytojams ir aukotojams.

„Tremtinio“ redakcija

Rugsėjo 16 d. (šeštadienį) LPKTS Ukmergės filialas kviečia į Ukmergės r. Veprius (Veprių miestelis yra nuo kelio Kaunas–Ukmergė 8 km, už Jonavos, Pagelažiuose sukti į dešinę).

11 val. sv. Mišios Veprių Švč. Mergelės Marijos Rožančiaus Karalienės bažnyčioje.

12 val. iškilmingas minėjimas, paminklų „Negrūžusiems tremtiniams“ ir „Šuoliuojančiams per amžius Vyčiai“ atidengimas prie piliakalnio Vepriuose.

13 val. popietė „Viltis sugržtī“ Veprių kultūros centre. Dalyvaus Veprių folkloro kolektyvas „Geldutė“, Šližių folkloro kolektyvas „Siemany“; Veprių instrumentinė grupė, Ukmergės kultūros centro mišrus choras „Tremtinys“, Širvintų kultūros centro mišrus choras „Tremtinys“.

Rugsėjo 23 d. (šeštadienį)

11 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) šaukiamas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio suvažiavimas.

Kviečiame visus narius aktyviai dalyvauti.

Kviečiame apsilankytį Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika.

Ilsėkitės ramybėje

Stasys Pranckevičius 1924–2017

Gimė Šiaulių aps. Radviliškio valsč. 1948 m. buvo ištremtas į Krasnojarsko kr. Udoreiško r. Į Lietuvą grįžo 1958 m., apsigyveno Radviliškyje.

Palaidotas Radviliškio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Aldona Danielienė 1931–2017

Gimė Panevėžio aps. Džiugonių k. 1949 m. ištremta į Irkutsko sr. Bratsko miestą. Tremtyje įgijo medicinos sesers specialybę ir pradėjo profesinę veiklą. Sukrėtė šeimą, su vyru Jonu susilaikė sūnaus. Į Lietuvą grįžo 1958 m. Daug metų nuoširdžiai dirbo gydymo įstaigose. Užaugino dukterį ir du sūnus, susilaikė aštuonių vaikaičių ir dviejų provaikaičių. Buvo aktyvi LPKTS Telšių filialo tarybos narė, kartu su vyru parėmė Telšių tremtinių kryžiaus restauravimo darbus.

Palaidota Telšių r. Degaičių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Silvanija Simanonienė 1928–2017

Kilusi iš Prienų r. Pakuonio valsč. Purvininkų k. ūkininkų šeimos. Studijavo filologiją. Rinko ir pati kūrė eilėraščius. 1948 m. suimta ir nuteista 10 m. Kalėjo Vorkutos lageriuose. Išleista grįžo į Lietuvą. Tęsti studijų tuometinė valdžia neleido. 1960 m. ištėkėjo už buvusio partizano, politinio kalinio Aniceto Simanonio. Išaugino dvi dukteris. Dirbo įvairoje įstaigose, „Lietuvos draudime“. LPKS naė nuo 1992 m. Jai pripažintas Laisvės kovų dalyvio statusas.

Palaidota Petrašiūnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris, artimuosius.

LPKS Kauno skyrius

Užjaučiame

Išėjus į Amžinybę buvusiai 1945 metų tremtinei Birutei Mikšienei, nuoširdžiai užjaučiame seserį Aldoną Leiputę, vokus, vaikaičius ir artimuosius.

Tremties draugai Birutė, Pranutė, Dalytė, Danutė ir Juozas, LPKTS Elektrėnų filialas

Skaudžią netekties valandą nuoširdžiai užjaučiame tremtyje Krasnojarsko kr. Emiljamensko r. gimusią Gražiną Traudaitę-Gabrilavičienę, broli Algirdą, jų šeimas ir artimuosius dėl motinos Aldonos Baukytės-Traniénės mirties.

LPKTS Rokiškio filialas

Rugsėjo 17 d. (sekmadienį) 14 val. LPKTS Šilalės filialas kviečia į Rietavo sav. Šilų–Girėnų miške atstatytos partizanų žeminės atidengimo ir pašventinimo iškilmes. Bus aukojamos sv. Mišios, vėliau pabendrausime prie arbato ir kareiviškos košės.

Apie dalyvavimą praneškite tel. 8 670 04604.

Spalio 2 d. (pirmadienį) Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Vilniaus skyriai maloniai kviečia dalyvauti 1951 m. spalio 2–3 d. trémimų metinių minėjime. **12 val.** sv. Mišios Vilniaus Šv. apaštalu Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje (Lukiškių g. 10). **13 val.** minėjimas ir susikaupimo valandėlė prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti Aukų g.

Kviečiame dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Imonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1780 egz.

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe, baltų dėmių“ remia

**SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS**

**Kaina
0,61 euro**

Partizanų atminimui

Prieš 70 metų Lomenų miške susišaudant su NKVD kariuomene buvo sužeistas, priešo paimtas į nelaisvę ir nukankintas Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės vadas Antanas Dzimidavičius-Riteris (1923–1947). Jo atminimui artimieji 1992 metais pastatė kryžių, o kaišiadoriškis Vincas Grenda (1928–1993), būdamas tremtyje, sukūrė eiléraštį, kurį žuvusio partizano artimiesiems po jo mirties perdavė poeto žmona.

Miško broliui Antanui Dzimidavičiui atminti

*Laukuose verkšlena ruduo nusiminės,
Miške ašaroja rasota gamta,
O pilkasis rūkas ją apskabinės...
Taip liūdi žemelė vargų paversta.*

*Tyloj automatų garsai pasigirsta,
Sudrebina gamtą jų aidas baisus.
Štai bėgęs prie miško brolelis pasvirsta
Ir peršautas krinta lietuvis narsus.*

*Jau leidžias saulutė toli vakaruose,
Rausvais spindulėliais dabina medžius.
Prie gelstančio beržo
paplūdės kraujuose
Jis mirdamas taria Tėvynei žodžius:*

*– O Lietuva, mano šalele gimtoji!
Tirono vergijoj dabar tu esi,
Jū barbare smurtą kenti nekaloji,
Likimą tau lemia gadynė baisi.*

*Per girias ir pelkes, kulkas ir pavojuj
Mes laisvę tau nešam
sunkiausiais keliais.
Mes tikim – išauš tau šviesesnis rytojus,
Apšvies nakties tamšą
skaisčiaus spinduliais.*

*Tau laisvę apginti šventai nusiteikę,
Be baimės numirti mes ginam tave,
Nes laisvei atpirkti aukų tikrai reikia.
Aš tau štai aukoju ir pats save! –*

*Žodžius šiuos ištaręsjisai užsimerkia
Ir miršta už laisvę lietuvis narsus.
Gimtoji žemelė jo gailis ir verkia,
Ją vakaro gedulas gaubia tamsus.*

*Jam žiūri į veidą nuliūdės ménulis
Ir klausos gal plaka krūtinėj širdis,
O jis užsimerkęs aukštielininkas guli,
Nes jis apkabinus baisioji mirtis.*

*Jo nieks neateina čionai apraudoti, –
Dar nieko nežino šeima ištremta,
Tik verkiančio beržo lapeliai rasoti
Ji ašarom laisto ir liūdi gamta.*

*Ne veltui brolelio širdyje užgeso
Karšta meilė, kerštas, drąsumas, viltis...
Už krauso pralieto kiekvienu jo lašą
Šviesesnė Tėvynei išauš ateitis.*

Vincas GRENDAS
Uralas, Šarvolis,

1947 metų rugsėjo 21 diena

Kryžius Antano Dzimidavičiaus atminimui

Šiemet minime ir Didžiosios Kovos rinktinės įkūrėjo partizano Jono Misiūno-Žalio Velnio (1911–1947) 70-ąsias žūties metines. Jo atminimui eiléraštį paraše Širvintų rajone Gelvonuose gyvenantis teisininkas Boleslovas Ališauskas.

Žalias Velnias

*Sprogo beržas, žemė budo,
Švietė mėnuo virš galvos,
Duok, berželi, žalią rūbą
Partizanui Lietuvos.*

*Nusibrėžęs savo ribą,
Nebebūsiu raudonu
Ir paliksiu gyvą stribą,
Vieną stribą Musninkų.*

*Ir stovėsiu palei kelią
Pasivertęs berželiu,
Ir, pamégęs spalvą žalią,
Aš žaliuosiu, kol galiu.*

*Paaukosiu Dievui žvakę,
Daugiau nieko neturiu,
Tiktai draugą – automata
Ir kryželį iš namų.*

*Žalias Velnias girioj gaudžia,
Dreba Gelvonų stribai,
Jie kitokią juostą audžia,
Puošia žemę raudonai.*

*Šovininė ištuštėjo
Ir nusvirusi galva.
Šikart laimė nelydėjo,
Tik paklydėlė kulkia.*

Boleslovas ALIŠAUSKAS
Vilnius–Mikalajūnai,
2009 metai

Paminklas Gelvonuose Didžiosios Kovos apygardos partizanams atminti

Išėjusiems

*Mes stovėjom tyliai už vartų,
Ryšuliai, šuliniai, be nakvynės,
O arkliai pasibaidę vis spardės –
Aviliai be ženkly, be gyvybės.*

*Ešelonai – blizgantis smurtas –
Ir suėjom, suėjom, suėjom –
Sujudėjo vagonai lyg durklas.
Susikibę rankom stovėjom.*

*Mes stovėjome tylūs, neramūs,
O sodybos – išplėstos, be vyrių.
Ir šukavo kulkos mūs galvas,
Užmigdydamos vyru be kryžių.*

*Ir malda, ir viltis, ir gyvybė –
Ir miškai, ir sniegai, ir tolybės.
Vieversiai lyg pašėlę plepejo.
Mes išėjom. Stovėjom. Tikėjom.*

*Mes stovėjome tylūs, išdidūs –
Gimnazistai, kareiviai, siuvėjos.
Ir žydėjo laukai, pinavijos, –
Ir į tolį per dulkes žiūréjosi...*

Julius DAUTARTAS

Aplankėme Druskininkus

Labai gražu mūsų Lietuvoje. Daug vietų esame aplankę, ošiomėnesiabaijoje LPKTS Ukmurgės filialo nariai nuspindėme apsilankytapciame piečiausiaiame Lietuvos taške – Druskininkuose.

Rašytiniuose šaltiniuose Druskininkai minimi 1635 metais. Druskininkų kaimo šaltiniai žinomi nuo 18 amžiaus pradžios. Čia savo gydomąjį veiklą pradėjo vietas valstietis Pranas Suraučius. Sužinojęs apie mineralinius vandenis Lenkijos karalius Augustas Poniatovskis 1794 metais paskelbė Druskininkus gydomąja vietove. Kurorto augimui didelę reikšmę turėjo geležinkelio Sankt Peterburgas–Varšuva

atidarymas 1862 metais. Kilus Pirmajam pasauliniam karui Druskininkai tapo smarkią mūšių arena. Pusė miestelio buvo sugriauta.

1939 metais Raudonoji armija okupavo Druskininkus ir jie priklausė Baltaušios Gardino srities Pariečės rajonui. 1941 metų birželio 23 dieną vokiečiai užėmė Druskininkus, o 1944 metų liepos 14 dieną miestas vėl okupuotas sovietų. 1946 metais suteiktos miesto teisės, o 1953 metais Druskininkai tapo respublikinio pavaldumo miestu – kurortu.

Atvykus į Druskininkus mus pasitiko Rezistencijos ir tremties muzie-

jaus vadovas, LPKTS Druskininkų filialo pirmininkas Gintautas Kazlauskas. Stebėjomės jo ir bendražygį darštumu ir patriotiškumu, nuveiktais darbais. Muziejuje kaupiamos okupaciją laikotarpio reliktijos, archyviniai dokumentai, nuotraukos, užrašomi atsiminimai, leidžiamos knygos. Puikių, nenuilstančių muziejaus savanorių darbuotojų pagrindinė veiklos kryptis – per istorijos pažinimą ugdyti patriotiškai nusiteikusią jaunąją kartą.

Išklausę gidės Irenos pasakojimų, skubėjome į prieplauką plaukti laivu į Liškiavą – seną dzūkų miestelį, esantį už 9 kilometrus kairiajame Nemuno

krante. Manoma, kad čia gyveno senovės baltų gentis – jotvingiai. Rašytiniuose šaltiniuose Liškiava minima jau nuo 1044 metų. Pasisémė dvasinės stiprybės Liškiavoje, vėl plaukėme Nemunu, grožėjomės upės krantais ir apylinkėmis.

Padėkojė gidei Irenai už įdomų ir išsamų pasakojimą apie Druskininkus ir Liškiavą, išskubėjome į Merkinės piramidę. Iš tolo pamatėme saulės nutvieksstą Dzūkijos miškų apsupty spindintį piramidės kupolą. Kupolo viduje stovi trišonė piramidė, o joje du unikalūs kryžiai.

Dvasiškai pakylėti grįžome namo prie savo kasdieninių darbų ir rūpesčių. Tamara REINGARDTIENĖ